

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

УДК 330.131.5

Башиянин Г. І.,

ORCID ID: 0000-0003-0234-0431, Researcher ID: G-9765-2019,

д.е.н., професор, завідувач кафедри теоретичної та прикладної економіки, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

Антонюк Я. М.,

ORCID ID: 0000-0001-8082-1818, Researcher ID: F-7278-2019,

к.е.н., проф., професор кафедри підприємництва, торгівлі та логістики, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

Середа С. А.,

ORCID ID: 0000-0002-9426-3842, Researcher ID: F-7980-2019,

к.е.н., доц., доцент кафедри підприємництва, торгівлі та логістики, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ

Анотація. Досліджено вплив соціалізації на динамізацію економіки (темпи економічного зростання), доведено, що ступінь і характер цього впливу залежать від типу макроекономічних систем. Виявляється характер макроекономічної соціалізації економіки і відповідно до цього виділено елементарну і вищу (державну) соціалізацію. Виокремлено фактори економічної ефективності державної соціалізації. Встановлено, що у перехідних посткапіталістичних, перехідних постсоціалістичних і власне соціалістичних економіках соціалізація по-різному впливає на ступінь динамізації економіки. Економічна ефективність державної соціалізації детермінується низкою факторів, в тому числі і таким, як її загальний рівень чи тривалість ринкового періоду. У короткотривалому ринковому періоді (за незначного посилення ступеня державної соціалізації) вплив соціалізації на економічну ефективність переважно позитивний, в довготривалому ринковому періоді (за значного посилення ступеня державної соціалізації) – нейтральний (нульовий) чи гіпопозитивний або гіпонегативний, а в гіпердовготривалому ринковому періоді (за гіперзначного посилення ступеня державної соціалізації) – негативний.

Ключові слова: соціалізація, соціальні результати, державна соціалізація, економічна ефективність державної соціалізації.

Bashnyanyn G. I.,

ORCID ID: 0000-0003-0234-0431, Researcher ID: G-9765-2019,

Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Theoretical and Applied Economics, Lviv University of Trade and Economics, Lviv

Antonyuk Ya. M.,

ORCID ID: 0000-0001-8082-1818, Researcher ID: F-7278-2019,

Ph.D., Professor, Professor of the Department of Entrepreneurship, Trade and Logistics, Lviv University of Trade and Economics, Lviv

Sereda S. A.,

ORCID ID: 0000-0002-9426-3842, Researcher ID: F-7980-2019,

Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of the Department of Entrepreneurship, Trade and Logistics, Lviv University of Trade and Economics, Lviv

ECONOMIC EFFICIENCY OF MACROECONOMIC SOCIALISATION

Abstract. *The influence of socialization on the dynamics of the economy (the rates of economic growth) is investigated, it is proved that the degree and nature of this influence depend on the type of macroeconomic systems. The character of the macroeconomic socialization of the economy is manifested and, in accordance with this, the elementary and higher (state) socialization is highlighted. The factors of state socialization economic efficiency are singled out. It has been determined that in the transitional post-capitalist, transitional post-socialist and actually socialist economies, socialization differently affects the degree of economic dynamics. The economic efficiency of state socialization is determined by a number of factors, including overall level or the market period duration. In the short-term market period (with a slight increase in the state socialization degree), the impact of socialization on economic efficiency is mainly positive, in the long-term market period (for a considerable increase in the state socialization degree) – neutral (zero) or hyper-positive or hyper-negative, and in the hyper-long-term market period (for the hyper-considerable increase in the state socialization degree) – negative.*

Key words: socialization, social results, state socialization, economic efficiency of state socialization.

JEL Classification: A13; E60

DOI: <https://doi.org/10.36477/2522-1205-2019-57-09>

Постановка проблеми. Соціалізація є особливим соціально-економічним процесом і однією з основних особливостей сучасного постіндустріального чи квазіпостіндустріального економічного розвитку людського суспільства. Розвиток та вдосконалення соціалізаційних процесів в економічній системі не тільки забезпечує реальні умови для найкращого задоволення соціально-економічних потреб людини, але й формує економічні умови подальшого економічного зростання суспільства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У вітчизняній та зарубіжній літературі теоретичне обґрунтування соціалізаційної спрямованості розвитку економічних систем завжди було актуальним. Це пояснюється, по-перше, тим, що міра соціальності визначає рівень соціально-економічного розвитку економічної системи, функціонування суспільства завжди має соціальне забарвлення, а по-друге, людина є як найважливішим економічним ресурсом, так і метою соціально-економічного розвитку. Російський економіст Л. І. Абалкін зауважує, що в сучасній концепції “соціальних альтернатив” системним атрибутом є міра соціальності [1, с. 581]. Однак в економічній літературі соціалізація аналізувалася здебільшого з позицій її впливу на людину як основний соціальний результат будь-якої господарської діяльності [11; 13; 14; 15; 16].

Наявність в економічній літературі різних підходів до процесу соціалізації свідчить про те, що соціалізація – це багатоаспектний, багатовимірний економічний процес. У вітчизняній економічній літературі значний внесок у вирішення проблеми соціалізації економічних систем у напрямі з’ясування природи соціалізації та її впливу на ефективність функціонування економічних систем зробили провідні українські вчені: Г. І. Башнянин [2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10], Л. Я. Гончарук [5; 8; 12], Б. В. Кульчицький [2], Г. С. Третяк [3; 7; 10],

Ю. І. Турянський [4; 9]. Проте дана проблема потребує подальшого детального дослідження.

Постановка завдання. Основною метою дослідження є вивчення характеру і природи впливу макроекономічної соціалізації на національну економіку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Макроекономічна соціалізація як один з її видів двояко впливає на економічну ефективність функціонування макроекономічних систем. По-перше, вона певною мірою змінює темпи економічного зростання. Це, так би мовити, її валовий вплив на макроекономічну систему. По-друге, вона змінює рівень та динаміку економічної (а також соціальної, соціально-духовної, однак цей аспект впливу ми наразі залишаємо осторонь) ефективності функціонування національної економіки. Вплив макроекономічної соціалізації на економічну ефективність функціонування національної економіки ми позначаємо як чистий вплив чи чистий економічний ефект, а вплив на темпи економічного зростання – валовий вплив чи валовий економічний ефект.

Різні типи систем по-різному реагують на зміну рівня соціалізації. В одних соціалізація спричиняє значне зростання обсягів виробництва, в інших – надмірне, а в деяких – зовсім незначне. Тобто, інакше, соціалізаційна еластичність темпів економічного зростання різна: низька, висока і гіпервисока. Ця різна інтенсивність впливу розвитку процесів соціалізації на економічний розвиток, точніше, на його темп, обумовлена різним початковим рівнем соціалізації. В будь-якій економіці принципово важливі два моменти. По-перше, наскільки швидко вона зростає, тобто ступінь її динамізації. По-друге, економічна (а також соціально-економічна і соціально-духовна) ефективність такого зростання. Цих два аспекти її розвитку взаємопов’язані і взаємообумовлені. На основі зростання рівня економічної (і соціально-економічної, і соціально-духовної) ефективності лише й

можливе швидке економічне зростання. З іншого боку, швидке економічне зростання – це одна з найважливіших передумов підвищення ефективності функціонування економічних систем. В певному розумінні ці процеси навіть тотожні, оскільки підвищення, наприклад, ефективності вдвічі рівнозначне збільшенню обсягів виробництва вдвічі.

З погляду початкового рівня соціалізації всі посткапіталістичні економічні системи можна умовно поділити на кілька типів (підтипів, систем, різновидів). По-перше, це незначно соціалізовані (гіпосоціалізовані) посткапіталістичні системи. В таких системах динамічна результативність (темп економічного зростання) економічного розвитку буде значною навіть за незначного підвищення рівня соціалізації, інакше соціалізаційна еластичність економічного зростання буде гіпервисокою (рис. 1а). Темп економічного зростання будемо зображувати таким умовним показником, як ступінь динамізації (чи просто динамізації) економіки. Відповідно до його значення виділимо такі три типи

економіки: економіка з незначною динамізацією (квазідинамічна економіка), та, що розвивається повільно і де темпи економічного зростання незначні; економіка зі значною динамізацією (власне динамічна економіка), та, що розвивається достатньо швидкими темпами; економіка з гіперзначною динамізацією (гіпердинамічна економіка), яка розвивається надзвичайно швидко. Крім того, ще можна виділити і стабільну економіку (економіку з нульовою динамізацією) або навіть з від’ємним значенням динамізації (мінус-динамічна економіка), тобто це така економіка, в якій обсяги виробництва не лише стабільні, а певною мірою знижуються. Негативна динамізація також може бути негативною квазідинамізацією, негативною власне динамізацією і негативною гіпердинамізацією. Сучасні розвинені посткапіталістичні економіки здебільшого динамічні або квазідинамічні і лише деякі з них в певні періоди часу можуть бути кваліфіковані як гіпердинамічні (економіка Японії, наприклад, в певні періоди її розвитку).

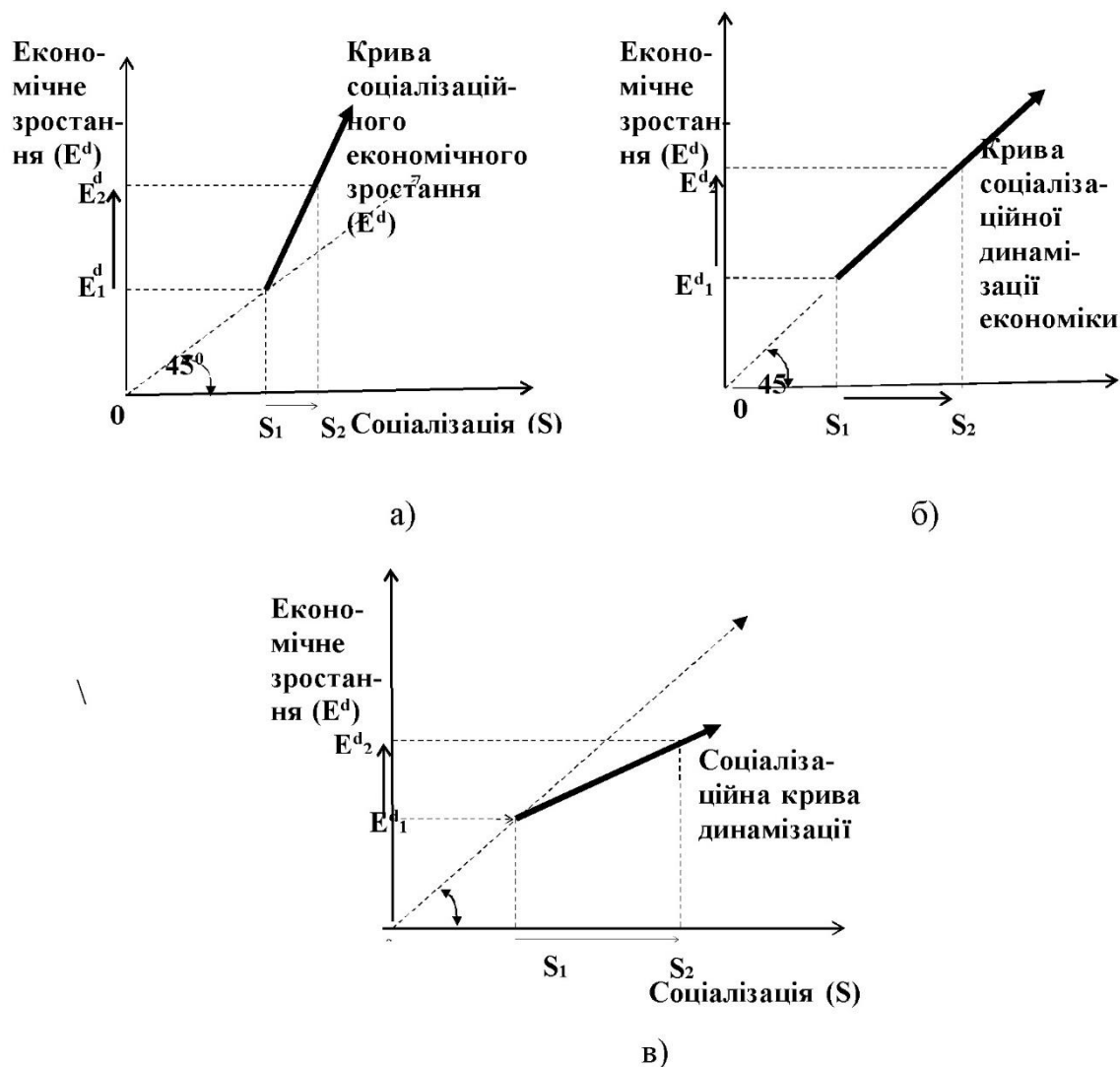

Рис. 1. Соціалізаційна еластичність економічного зростання (варіант чистого соціалізаційного зростання): а) незначно соціалізованих (гіпосоціалізованих) капіталістичних систем; б) квазісоціалізованих посткапіталістичних систем; в) соціалізованих посткапіталістичних систем

По-друге, це квазісоціалізовані (значно соціалізовані) посткапіталістичні системи. У цих системах вплив подальшої соціалізації на темп економічного зростання (ступінь динамізації економіки) менш значний, це, так би мовити, системи з помірним (а точніше, близьким до одиничного) рівнем соціалізаційної еластичності динамізації (див. рис. 1б). Під соціалізаційним економічним зростанням чи соціалізаційною динамізацією економіки (що за певних умов означає одне і те саме) розуміємо чистий вплив соціалізації на темп економічного зростання чи ступінь динамізації економіки. Якщо ми вживаємо термін “соціалізаційна динамізація”, то під ним розуміємо те, як соціалізація (вона і лише вона при повній елімінації впливу інших факторів) впливає на темпи економічного зростання. Зрозуміло, що такий аналіз може бути лише концептуальним (чи чисто теоретичним). Емпіричним він ніяк не може бути, оскільки темп економічного зростання детермінується системою факторів, серед яких соціалізація не може, звичайно, розглядатися як основний – на економічне зростання впливають фактори технічного, технологічного, інвестиційного, інноваційного порядку та ін. Відділити практично інші фактори впливу на економічне зростання від соціалізаційного неможливо. З цієї причини науковий аналіз вказаної вище проблеми може бути лише концептуальним чи теоретичним.

По-третє, це значно соціалізовані посткапіталістичні системи, в яких рівень соціалізації вже досить значний (такі системи можна було б умовно кваліфікувати як власне соціалізовані). В таких системах соціалізаційна еластичність динамізації вже низька, але ще перебуває в своїх позитивних межах (не переходить у нульову або від’ємну) (рис. 1в).

Однак позитивне значення соціалізаційної еластичності економічного розвитку (ступеня динамізації) вказує нам на те, що соціалізацію таких систем можна ще продовжувати, проте досить обережно, оскільки існує небезпека непомітного переходу в “зону” від’ємної соціалізаційної еластичності, в якій результати соціалізації будуть негативними.

І, нарешті, по-четверте, це гіперсоціалізовані посткапіталістичні системи з надзвичайно “роздутим” соціальним сектором економіки. Як правило, такими гіперсоціалізованими системами стають економіки, в яких розвиток відбувається за схемою соціал-демократичної моделі (щоб такий розвиток був безперешкодним і тривав довгий період часу, потрібні певні політичні умови, зокрема певна монополізація політичної влади впродовж довгого періоду часу “лівими” політичними партіями).

Зазначимо, що політичний ринок розвивається в лоні певного економічного ринку і в деяких аспектах свого розвитку він первинний щодо останнього. Хоча загалом він все-таки вторинний і детермінується розвитком економічного ринку. Як і економічний ринок, він може бути тією чи іншою мірою монополізованим, що створює певні політичні умови для деформації влади, а отже і надалі – для деформованого економічного розвитку. Певна монополізація політичної влади небезпечна тому,

що створює відповідні політичні умови для деформованого економічного розвитку. Економіка розвиватиметься найефективніше лише тоді, коли політичний ринок близький до конкурентного політичного ринку і ступінь його монополізації певними політичними силами незначний. Таким він може бути лише в класичному демократичному суспільстві з міцними демократичними традиціями. Поворот, навіть незначний, у бік авторитаризму (“правого” чи “лівого” – це не дуже принципово), а ще гірше – тоталітаризму, означає і відображає певну монополізацію політичного ринку, яка не може не викликати певних деформацій, як у масовій економічній свідомості, так і в економічному розвитку. В цьому пункті нашого аналізу зазначимо, що “ліва” монополізація політичного ринку може викликати надмірну соціалізацію посткапіталістичних систем, яка рано чи пізно спричинить деформацію економічного розвитку і знизить як ступінь динамізації економіки, так і її результативність.

У гіперсоціалізованих посткапіталістичних системах соціалізаційна еластичність динамізації або нульова (в кращому разі), або навіть від’ємна (що найчастіше трапляється практично). Формуються такі гіперсоціалізовані посткапіталістичні системи (деякі елементи таких систем ми можемо виявити в більшості країн Європейського Союзу, в тих країнах, де впродовж значного періоду часу при владі знаходяться “ліві” або “ліво-центристські” партії – Швеція, ФРН, Англія і деякі інші) в тих країнах, де є значна невідповідність між структурою економічного і політичного ринку. А саме: економічний ринок більш-менш конкурентний, а політичний ринок певним чином монополізований, причому монополізований з боку “лівих”, а не “правих” партій.

Щоправда, така конкурентність економічного ринку – відносна і може тривати недовго. Ліва монополізація політичного ринку, якщо вона достатньо тривала, спричиняє таку ж монополізацію і економічного ринку. І це проявляється не лише в зростанні частки державної монополії (суспільного сектора економіки), а в тому, що розвиваються (починають розвиватися) з достатньою силою і підприємницькі (власне економічні) монополії, які за своїм характером – не що інше, як протосоціалістичний (протосоціальний, точніше) сектор національної мікроекономічної системи. Ліва монополізація політичної влади (вона може сформуватися і досить часто формується спонтанно, під впливом певних зсувів в масовій економічній свідомості і відповідної корекції політичного ринку, а вже підтримуватися в суто демократичному суспільстві може лише тимчасовими заходами і досить штучно) – це основна політична умова як для надмірного розвитку соціального сектора економіки, так і для швидшого розвитку протосоціалістичного (протосоціального) сектора (тобто того, який тією чи іншою мірою монополізований і за своїм характером наближається до соціалістичного сектора, він є своєрідною історичною передумовою або навіть передісторією формування соціалістичного сегмента в посткапіталістичній економіці).

Зауважимо також про те, що економічна монополізація, яка самопороджується конкурентним сектором економіки, викликає, як правило, зміщення масової економічної свідомості не вправо, як прийнято вважати, а, навпаки, вліво, формуючи тим самим певні умови для монополізації політичного ринку, яка своїм основним наслідком має надмірне розширення соціального сектора економіки понад його об'єктивно зумовлені межі. Масова економічна свідомість також, звичайно, відчуває негативні зміни в економіці і її "полівіння" зміниться з часом "поправлінням". Однак основна проблема полягає в тому, що ця реакція масової економічної свідомості на негативні зміни в економіці буде лише після того, коли ці негативні наслідки з відчутною силою проявляться, тобто вона реагує на економічні зміни з певним лагом часу і заднім числом. Потрібен певний період часу, щоб "полівіння" економічної свідомості змінилося її "поправлінням", політичний ринок втратив би внаслідок цього лівосторонню монополізацію, це і формує певні політичні умови для ліквідації надмірного розвитку соціального сектора економіки.

Формування посткапіталістичних економічних систем як одного з сучасних типів перехідних економічних систем модифікує в певному напрямі не лише традиційну капіталістичну економічну систему (вона, як йшлося вище, соціалізується певною мірою, з певним рівнем соціалізаційної еластичності, яка визначається низкою факторів, – ексклюзивний аналіз основних із них ми вже дали вище), а й певним чином трансформує таку науку, як політична економія (точніше, еволюційна політична економія, хоча в певному значенні також і функціональна, і динамічна, але вже значно менше). Сучасна західна політична економія (загальна економічна теорія як загальна теорія економічних систем) повинна суттєво відрізнитися як від традиційної західної політичної економії, в якій основним об'єктом дослідження були капіталістичні економічні системи, так і від загальної теорії постсоціалістичних систем. Основна відмінність між нею і традиційною західною політичною економією полягає в тому, що перша досліджує процеси капіталізації в напрямі їх розвитку від чистих конкурентних систем до монополізованих певною мірою економічних систем. Якою мірою вона досліджує чисті конкурентні системи (абсолютно немонополізовані, нецентралізовані і недержавлені), такою ж мірою вона виступає як класична політична економія (як один із варіантів традиційної політичної економії). Класична політична економія – політекономія чистого капіталізму, чистих конкурентних економічних систем. Класична політична економія (чи її сучасні неокласичні варіанти) не може розглядатися як еталон розвитку політичної економії загалом, так само, як класична фізика – це не еталон для розвитку сучасної фізики. Хоча – це її основа і її, так би мовити, прототеорія. Аналогічно ми і класичну політичну економію повинні розглядати лише як прототеорію сучасної політичної економії.

Перехід від класичної політичної економії до сучасної не може відбуватися інакше, як через таку її трансформацію, яка відповідає в основних рисах подальшій історичній еволюції чистих конкурентних (капіталістичних) економічних систем. Цілком очевидно, що ця подальша їх історична еволюція відбувається в напрямі монополізації, тобто певного звуження сфери чистого конкурентного ринку і відповідного розширення сфери монополістичного ринку. Відхід від чистих конкурентних систем і розширення "зони" (сфери) монополізації – одна з основних ліній розвитку чистих капіталістичних систем. У контексті цього розвитку і трансформується західна економічна теорія. Як ми вже вище зазначали, монополістичний сектор економіки (ми його ще не поділяємо на різні види і підвиди, це окреме і самостійне завдання, яке не може в цій роботі вирішуватися з низки причин) – свого роду протосоціалістичний сектор. Його розширення в процесі історичної еволюції чистих конкурентних (чистих капіталістичних) систем означає також і розвиток певного процесу протосоціалізації капіталістичної економіки. Капіталістична економіка в процесі свого спонтанного розвитку породжує моменти (точніше, сегменти, сектори) протосоціалізму (первинного соціалізму, початкового соціалізму, соціалізму як продукту розвитку чистої ринкової конкуренції). Ця протосоціалізація капіталістичної економіки суттєво відрізняється від сучасної її соціалізації, яка полягає в розширенні суспільного (соціального, державного) сектора економіки і відповідному звуженні приватного (точніше, несупільного, тобто всього того сектора, який перебуває поза суспільним і ним не охоплюється). Протосоціалізація – це розширення монополістичної сфери капіталістичної економіки, вищий ступінь соціалізації.

Дещо іншим, аніж у сучасних посткапіталістичних економіках, є вплив соціалізації (макроекономічного, звичайно, типу) на соціалістичні і постсоціалістичні економіки. Якщо капіталістичні (посткапіталістичні) економіки за ступенем рівня їх соціалізації (макроекономічної) можуть бути різними – від гіпосоціалізованих до гіперсоціалізованих, то соціалістичні (адміністративні) економіки недавнього минулого (економіка СРСР та інших соціалістичних країн Східної Європи) були явно гіперсоціалізовані. У них соціальний сектор економіки був надмірно "роздутим" (в його чистому розумінні, в якому суспільний сектор розуміє сучасна західна економічна наука, бо з позицій соціалістичної економічної ідеології вся економіка мала суспільний чи соціальний характер і державний сектор охоплював собою виробництво і споживання не лише суспільних, а й несупільних благ та послуг, тобто тих благ і послуг, які в традиційних капіталістичних економіках виробляються і споживаються в приватному секторі економіки або, в гіршому разі, як ми вже зазначали вище, в протосоціалістичному, тобто тією чи іншою мірою монополізованому секторі), а отже, вплив цієї надмірної (наднормальної) соціалізації на економічний розвиток міг бути лише незначно

позитивний, нульовий чи негативний. У різні періоди часу він був, звичайно, різний, однак в останні роки так званого комуністичного будівництва у СРСР і в Україні як частині СРСР він був нульовим чи помірно негативним. Інакше, соціалістичні економіки, якщо їх оцінювати і

характеризувати з позицій характеру впливу макроекономічної соціалізації, були економіками з помірною, нульовою чи негативною соціалізаційною динамізацією (соціалізаційною еластичністю темпів економічного зростання) (рис. 2, рис. 3 і рис. 4).

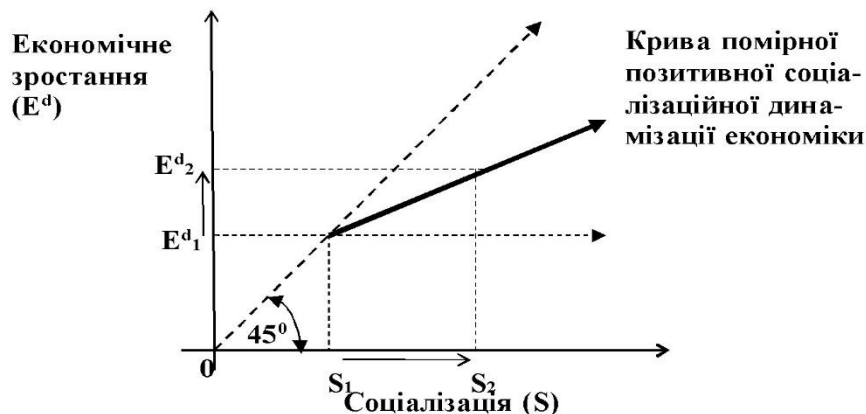

Рис. 2. Крива помірно позитивної соціалізаційної динамізації в соціалістичних економіках

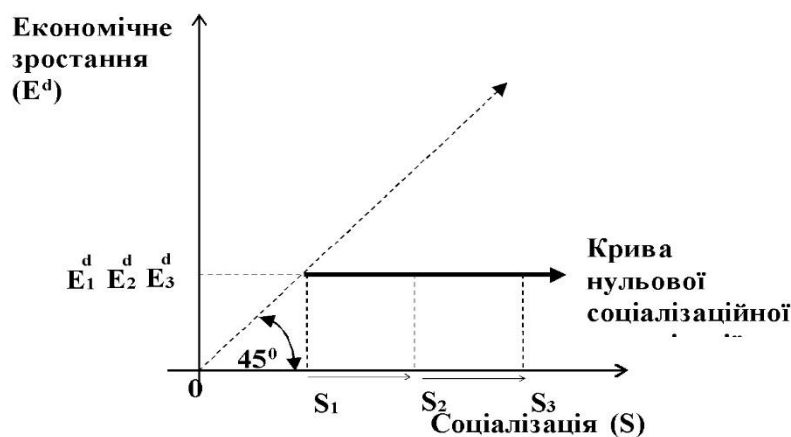

Рис. 3. Крива нульової соціалізаційної динамізації в соціалістичних економіках

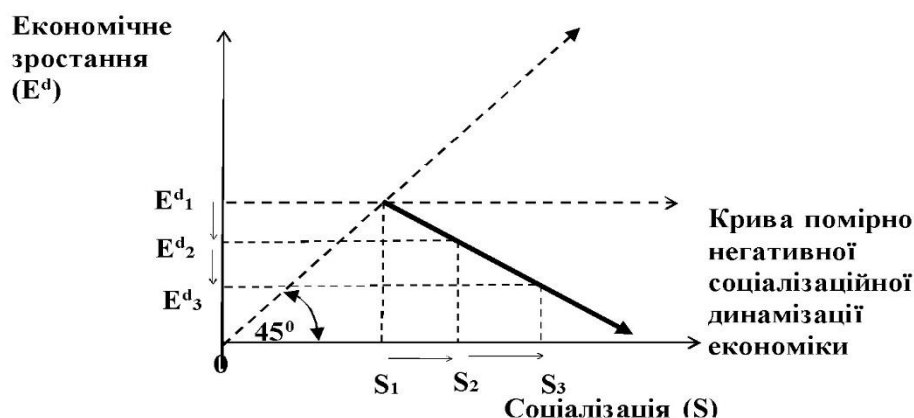

Рис. 4. Крива помірно негативної соціалізаційної динамізації в соціалістичних економіках

У сучасних постсоціалістичних перехідних економіках (в тому числі і в перехідній економіці України) вплив соціалізації на темп економічного розвитку відмінний від того її впливу, який вона (соціалізація) мала в соціалістичну епоху розвитку національних економік. Ця відмінність полягає зокрема в тому, що рівень соціалізації перехідних економік постсоціалістичного типу здебільшого знижується (суспільний сектор економіки в його чистому вигляді звужується), тобто має місце певна десоціалізація національних економік (в будь-якому разі на сучасному етапі їх економічного розвитку). Ця десоціалізація, без будь-якого сумніву, негативно впливає на економічну динаміку. Отже, є всі підстави стверджувати, що десоціалізаційна динамізація таких економік – від’ємна, негативна (ступінь цієї негативності в різних постсоціалістичних країнах різний, в Україні, без сумніву, – значний).

Проведений нами аналіз дає підстави виділити принаймні два типи соціалізації. По-перше, це нижча або елементарна соціалізація, яка ототожнюється з розвитком процесів монополізації і всіма тими процесами, що супроводжують останній – централізація, делібералізація тощо. Ми цю елементарну соціалізацію позначили як протосоціалізацію, оскільки вона історично передує реальній, сучасній соціалізації. По-друге, це вища чи висока соціалізація, яка полягає в неухильному одержавленні економіки і проявляється в посиленні централізації (звуженні лібералізації) та інших сучасних процесів (розширенні, наприклад, частки суспільного сектора економіки). Елементарна і вища (висока) соціалізації дещо зміщені історично, перша певною мірою передує другій. Однак в сучасних умовах вони розвиваються одночасно і навіть синхронно: розвиток первинної соціалізації обумовлює та посилює розвиток вторинної і зараз ми не можемо реально і чітко розділити процеси монополізації і процеси одержавлення капіталістичної економіки, бо вони йдуть пліч-о-пліч: одержавлення стимулює монополізацію, є фактором (одним із факторів) монополізації, а монополізація з об’єктивною необхідністю посилює процеси одержавлення. Оскільки вказані процеси за своєю соціальною природою ідентичні, чи навіть тотожні, обидва лежать у руслі соціалізації.

Можна ще виділити гіпервисокий тип соціалізації – це та соціалізація, яка полягає в певному використанні грошового доходу, а саме: на потреби соціально-матеріального розвитку членів певного трудового колективу. Гіпервисока соціалізація також розширює соціальний сектор національної мікроекономічної системи, але вже не в значенні державного сектора, а в значенні власне соціального сектора. Якщо державна соціалізація здебільшого негативно впливає на економічний розвиток, то недержавна (назвемо її мікроекономічною) позитивніша за своїм впливом на економічний розвиток, тобто цей вплив по-різному проявляється в різних ділянках ринкового періоду. Розширення державної соціалізації високоефективне в короткотривалому ринковому періоді, середньоефективне (або має нульову ефективність) в довготривалому ринковому періоді і стає неефективним в гіперкороткотрива-

лому ринковому періоді, тобто за значних розмірів державної соціалізації, що одне і те саме.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Макроекономічна соціалізація впливає як на економічну ефективність, так і на темпи розвитку національних економік. Дослідження впливу соціалізації на динамізацію економіки (темпи економічного зростання) показало, що ступінь і характер цього впливу залежать від типу макроекономічних систем. У перехідних посткапіталістичних, перехідних постсоціалістичних і власне соціалістичних економіках соціалізація по-різному впливає на ступінь динамізації економіки. В перехідних посткапіталістичних економіках соціалізаційна динамізація економіки залежить від початкового рівня соціалізації цих економік. В гіпосоціалізованих, квазісоціалізованих, власне соціалізованих і гіперсоціалізованих національних економіках соціалізаційна динамізація, відповідно, гіперзначна, значна, помірна і незначна. В соціалістичних економіках, які були надмірно соціалізованими, вплив соціалізації на темпи економічного розвитку був або помірно позитивний, або нульовий, або помірно негативний. І, нарешті, в перехідних економіках постсоціалістичного типу, які посилено десоціалізуються в останні роки, вплив процесів їх десоціалізації на економічний розвиток вже негативний – від незначного до значного негативного, тобто десоціалізаційна динамізація таких економік має негативне чи від’ємне значення.

Макроекономічна соціалізація економіки за своїм характером може бути двоякою: по-перше, елементарною або нижчою, яку можна ще кваліфікувати як протосоціалізацію і яка полягає в посиленні ступеня монополізації національної економіки і, по-друге, високою чи вищою, яка полягає в розширенні суспільного сектора економіки. Перша виступає як первинна, а друга – як вторинна, вони дещо зміщені історично, хоча за сучасних умов розвиваються паралельно і синхронно. Вищу соціалізацію, на відміну від протосоціалізації, можна ще кваліфікувати як державну, оскільки її породжує не вільна конкуренція, а держава. Економічна ефективність державної соціалізації детермінується низкою факторів, в тому числі і таким, як її загальний рівень чи тривалість ринкового періоду. У короткотривалому ринковому періоді (за незначного посилення ступеня державної соціалізації) вплив соціалізації на економічну ефективність переважно позитивний, в довготривалому ринковому періоді (за значного посилення ступеня державної соціалізації) – нейтральний (нульовий) чи гіпопозитивний або гіпо-негативний, а в гіпердовготривалому ринковому періоді (за гіперзначного посилення ступеня державної соціалізації) – негативний.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абалкин Л. И. В поисках новой стратегии: в 4-х т. / Л. И. Абалкин. – М. : Вольное экономическое общество России, 2000, т. IV. – 820 с.
2. Башнянин Г. І. Актуальне дослідження проблем соціалізації економічних систем /

Г. І. Башнянин, Б. В. Кульчицький // Регіональна економіка. – 2011. – № 2. – С. 178-181.

3. Башнянин Г. І. Ефективність дерегуляції економічних систем перехідного типу: методологічні проблеми метрологічного аналізу / Г. І. Башнянин, Г. С. Третяк. – Львів : Вид-во ЛКА, 2008. – 502 с.

4. Башнянин Г. І. Ефективність капіталізації економічних систем / Г. І. Башнянин, Ю. І. Турянський, Н. Я. Юрків // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України : збірник науково-технічних праць. – Вип. 22.2. – Львів : НЛТУ України, 2012. – С. 122-120.

5. Башнянин Г. І. Ефективність соціалізації економічних систем: методологічні проблеми метрологічного аналізу / Г. І. Башнянин, Л. Я. Гончарук. – Львів : Новий Світ-2000, 2010. – 240 с.

6. Башнянин Г. І. Метрологічні економічні системи: Вступ у загальну теорію і методологію формування економічних параметрів / Г. І. Башнянин. – Львів : Новий Світ – 2000, 2005. – 1083 с.

7. Башнянин Г. І. Номінальна реальна ефективність дерегуляції макроекономічних систем / Г. І. Башнянин, Г. С. Третяк, Р. П. Шевчик // Вісник Львівської комерційної академії. – Вип. 33. – Львів : Вид-во ЛКА, 2010. – С. 6-10. – (Серія економічна).

8. Башнянин Г. І. Соціалізаційна ефективність економічних систем за умов посилення глобалізаційних процесів / Г. І. Башнянин, Л. Я. Гончарук, І. В. Михайляк // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України : збірник науково-технічних праць. – Вип. 22.14. – Львів : НЛТУ України, 2012. – С. 189-197.

9. Типологізація економічних систем за ступенем лібералізації / Г. І. Башнянин, А. А. Сельський, Ю. І. Турянський, О. О. Кундицький // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України : збірник науково-технічних праць. – Вип. 22.12. – Львів : НЛТУ України, 2012. – С. 227-232.

10. Башнянин Г. І. Формаційні типи дерегуляційної ефективності економічних систем / Г. І. Башнянин, Г. С. Третяк, М. С. Хом'як // Перспективные инновации в науке, образовании, производстве и транспорте. Материалы межд. науч.-практ. конф. Сборник научных трудов. Т. 13. Экономика, туризм и рекреация. География. Геодезия. – Одесса : Черноморье, 2011. – С. 9-12.

11. Вахович І. М. Соціалізація економіки як передумова формування концепції сталого розвитку / І. М. Вахович // Економічні науки : збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. – 2007. – Вип. 4 (19). – С. 38-59. – (Серія: Економічна теорія та економічна історія).

12. Гончарук Л. Я. Ефективність соціальної політики в умовах ринкових перетворень: проблеми соціалізації економічного розвитку : автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.09.01 / Л. Я. Гончарук; Ін-т регіон. дослідж. НАН України. – Львів : ІРД НАН України, 2001. – 16 с.

13. Гришкін В. О. Феномен соціалізації в історії людства і національній економіці / Гришкін В. О. //

Економіка: Проблеми теорії і практики : зб. наук. пр. – Д. : ДНУ, 2004. – Вип. 193: В 5 т., Т. 1. – С. 26-35.

14. Луценко І. А. Соціалізація економіки як механізм розвитку суспільства / І. А. Луценко // Економіка та підприємництво : зб. наук. праць молодих учених та аспірантів. – К. : КНЕУ, 2009. – Вип. 23. – С. 3-9.

15. Тарасова С. В. Социализация системы экономических отношений переходной экономики (Вопросы теории, методологии, практики) : дисс. ... доктора экон. наук : 08.00.01 / Тарасова Светлана Валерьевна. – М., 2002. – 332 с.

16. Чистобаева Ю. А. Основные критерии социализации экономики. Гуманизация экономического роста / Ю. А. Чистобаева // Социально-экономические явления и процессы. – 2011. – № 7. – С. 192-196.

REFERENCES

1. Abalkin, L. I. (2000), V poiskah novoj strategii: v 4-h t., Vol'noe jekonomicheskoe obshhestvo Rossii, M., t. IV., 820 s.

2. Bashnianyn, H. I. and Kul'chyts'kyj, B. V. (2011), Aktual'ne doslidzhennia problem sotsializatsii ekonomichnykh system, Rehional'na ekonomika, № 2, s. 178-181.

3. Bashnianyn, H. I. and Tretiak, H. S. (2008), Efektyvnist' derehuliatcii ekonomichnykh system perekhidnoho typu: metodolohichni problemy metrolohichnoho analizu, Vyd-vo LKA, L'viv, 502 s.

4. Bashnianyn, H. I. Turians'kyj, Yu. I. and Yurkiv, N. Ya. (2012), Efektyvnist' kapitalizatsii ekonomichnykh system, Naukovyj visnyk Natsional'noho lisotekhnichnoho universytetu Ukrainy : zbirnyk naukovy-tekhnichnykh prats', vyp. 22.2., NLTU Ukrainy, L'viv, s. 122-120.

5. Bashnianyn, H. I. and Honcharuk, L. Ya. (2010), Efektyvnist' sotsializatsii ekonomichnykh system: metodolohichni problemy metrolohichnoho analizu, Novyj Svit-2000, L'viv, 240 s.

6. Bashnianyn, H. I. (2005), Metrolohichni ekonomichni systemy: Vstup u zahal'nu teoriuu i metodolohiiu formuvannia ekonomichnykh parametriv, Novyj Svit – 2000, L'viv, 1083 s.

7. Bashnianyn, H. I. Tretiak, H. S. and Shevchuk, R. P. (2010), Nominal'na real'na efektyvnist' derehuliatcii makroekonomichnykh system, Visnyk L'vivs'koi komertsijnoi akademii, vyp. 33, Vyd-vo LKA, L'viv, s. 6-10. – (Serii ekonomichna).

8. Bashnianyn, H. I. Honcharuk, L. Ya. and Mykhajliak, I. V. (2012), Sotsializatsijna efektyvnist' ekonomichnykh system za umov posylennia hlobalizatsijnykh protsesiv, Naukovyj visnyk Natsional'noho lisotekhnichnoho universytetu Ukrainy : zbirnyk naukovy-tekhnichnykh prats', vyp. 22.14., NLTU Ukrainy, L'viv, s. 189-197.

9. Bashnianyn, H. I. Sel's'kyj, A. A. Turians'kyj, Yu. I. and Kundyts'kyj, O. O. (2012), Typolohizatsiia ekonomichnykh system za stupenem liberalizatsii, Naukovyj visnyk Natsional'noho lisotekhnichnoho universytetu

Ukrainy : zbirnyk naukovo-tekhnichnykh prats', vyp. 22.12, NLTU Ukrainy, L'viv, s. 227-232.

10. Bashniansyn, H. I. Tretiak, H. S. and Khom'iak, M. S. (2011), Formatsijni typy derehuliat-sijnoi efektyvnosti ekonomichnykh system, Perspektyvnye ynnovatsyy v nauke, obrazovanny, proyzvodstve y transporte. Materyaly mezhd. nauch.-prakt. konf. Sbornyk nauchnykh trudov. T. 13. Ekonomika, turizm y rekreatsya. Heohrafiya. Heodezyia., Chernomor'e, Odessa, s. 9-12.

11. Vakhovych, I. M. (2007), Sotsializatsiia ekonomiky iak peredumova formuvannia kontseptsii staloho rozvytku, Ekonomichni nauky : zbirnyk naukovykh prats'. Luts'kyj natsional'nyj tekhnichnyj universytet, vyp. 4 (19), s. 38-59. – (Seriia: Ekonomichna teoriia ta ekonomichna istoriia).

12. Honcharuk, L. Ya. (2001), Efektyvnist' sotsial'noi polityky v umovakh rynkovykh peretvoren': problemy sotsializatsii ekonomichnoho rozvytku : avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.09.01; In-t rehion. doslidzh. NAN Ukrainy, IRD NAN Ukrainy, L'viv, 16 s.

13. Hryshkin, V. O. (2004), Fenomen sotsializatsii v istorii liudstva i natsional'nij ekonomitsi, Ekonomika: Problemy teorii i praktyky : zb. nauk. pr., DNU, D., vyp. 193: V 5 t., T. 1., s. 26-35.

14. Lutsenko, I. A. (2009), Sotsializatsiia ekonomiky iak mekhanizm rozvytku suspil'stva, Ekonomika ta pidpriemnytstvo : zb. nauk. prats' molodykh uchenykh ta aspirantiv, K. : KNEU, vyp. 23, s. 3-9.

15. Tarasova, S. V. (2002), Socializacija sistemy jekonomicheskikh otnoshenij perehodnoj jekonomiki (Voprosy teorii, metodologii, praktiki) : diss. ... doktora jekon. nauk : 08.00.01 / Tarasova Svetlana Valer'evna, M., 332 s.

16. Chistobaeva, Ju. A. (2011), Osnovnye kriterii socializacii jekonomiki. Gumanizacija jekonomicheskogo rosta, Social'no-jekonomicheskie javlenija i processy, № 7, s. 192-196.

Стаття надійшла до редакції 06 лютого 2019 р.